

УДК 343.359.3

Т.О. МИХАЙЛІЧЕНКО, канд. юрид. наук, Полтавський юридичний інститут Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ТОВАРИ, ЯКІ МАЮТЬ ВАЖЛИВЕ ЕКОНОМІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ, ЯК ПРЕДМЕТ КОНТРАБАНДИ

Ключові слова: економічна безпека, контрабанда, стратегічно важливі сировинні товари, товари, які мають важливе економічне значення

Актуальність вивчення питань забезпечення економічної безпеки України, яка є складовою національної безпеки, останнім часом зумовлена наявністю серйозних як зовнішніх, так і внутрішніх загроз. При цьому відсутність єдиного визначення поняття «економічної безпеки» негативно позначається на формуванні її концептуальних засад. Водночас економічна безпека країни має складну структуру. І хоча перелік складових економічної безпеки є дискусійним, та більшість дослідників дійшли висновку, що основними структурними елементами економічної безпеки, які необхідно виділяти при аналізі, є: *сировинно-ресурсна безпека* (курсив наш – Т.М.); енергетична безпека; фінансова безпека; соціальна безпека; інноваційно-технологічна безпека; продовольча безпека; зовнішньоекономічна безпека [1, с.337]. Відповідно до Методики розрахунку рівня економічної безпеки України, затвердженої Наказом Міністерства економіки України від 02.03.2007 р. № 60, складовими ж економічної безпеки є: *макроекономічна* (курсив наш – Т.М.), фінансова, зовнішньоекономічна, інвестиційна, науково-технологічна, енергетична, виробнича, демографічна, соціальна, продовольча безпека. Згідно із вказаною Методикою, економічна безпека – це такий стан національної економіки, який дає змогу зберігати стійкість до внутрішніх та зовнішніх загроз і здатний задовольняти потреби особи, сім'ї, суспільства та держави [2]. Стосовно ж чинників загрози безпеці, то еко-

номісти поділяють їх на внутрішні та зовнішні. До останніх відноситься і діяльність, спрямована на неконтрольоване вивезення з нашої країни капіталів і стратегічно важливих сировинних товарів [3, с.12]. Отож, закріплюючи у 2001 р. у Кримінальному кодексі України вичерпний перелік предметів контрабанди, серед яких – стратегічно важливі сировинні товари, законодавець, на нашу думку, намагався захистити в такий спосіб економічну безпеку нашої держави, однак через неузгодженість регулятивних та охоронюваних норм дана спроба, як видається, була невдалою.

Важливий внесок у дослідження злочину, передбаченого ст.201 КК України, здійснили такі науковці як Ю.О. Данилевська, О.О. Дудоров, В.М. Киричко, О.О. Кравченко, О.І. Перепелиця, О.В. Процюк, А.В. Савченко, В.В. Сіленко та інші. Метою ж нашої статті є аналіз змісту стратегічно важливих сировинних товарів, які донедавна були предметом контрабанди, а також причин, які обумовили декриміналізацію даного предмету злочину.

Таким чином, як зазначалося вище, захист стратегічно важливих сировинних товарів заходами кримінально-правового характеру ґрунтувався на бажанні законодавця забезпечити на належному рівні економічну безпеку України. Однак, як справедливо зазначала О.О. Кравченко, чинні на той час нормативно-правові акти не містили ні визначення поняття «стратегічно важливих сировинних товарів», ні надавали систематизованого переліку предметів, віднесених до вказаної групи товарів. Ця обставина призводила до певних складнощів у правозастосовчій практиці, суб'єктивістського підходу у питаннях кваліфікації даного злочину [4, с.8]. А.В. Савченко, В.В. Сіленко та О.В. Процюк також відмічали, що у теорії та на практиці виникали певні складнощі з термінологією [5, с.71].

Водночас загальновідомими є новели, що були внесені Законом України від 15.11.2011 р. № 4025 «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності», коли законодавець, зокрема, змінив перелік предметів контраба-

нди. Серед науковців це викликало жваве обговорення і значна частина дослідників (Ю.О. Данилевська, О.В. Процюк, А.В. Савченко, В.В. Сіленко та інші), думку яких поділяємо й ми, відмічають, що зазначені зміни у ст.201 КК роблять спірним її теперішнє розміщення в розділі VII Особливої частини КК України. Як наголошують науковці, у вказаному розділі цілком логічно повинні бути згруповані норми, які встановлюють відповідальність за посягання на господарську діяльність, проте чинна редакція цієї норми змушує об'єктом контрабанди визнавати інші суспільні відносини, але аж ніяк не відносини у сфері господарської діяльності [6, с.1].

Загалом Законом України від 15.11.2011 р. із диспозиції ч.1 ст.201 КК було виключено вказівку на: 1) переміщення товарів у великих розмірах, 2) історичних цінностей, 3) контрабанду стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України.

Стосовно скасування кримінальної відповідальності за переміщення через митний кордон України поза митним контролем або з приховуванням від митного контролю даних предметів злочину, то передусім зазначимо, що серед науковців та практичних працівників найчастіше справедливо критикується декриміналізація «товарної» контрабанди (В.В. Кухар, О.С. Прокопенко та ін. [7, 8]), однак даний аспект не є предметом нашого дослідження. З приводу історичних цінностей, то дійсно, вони входять до більш широкого поняття «культурні цінності», а тому, їх виокремлювати як самостійного предмету контрабанди, на нашу думку, не мало сенсу. Разом із тим, як видається, виключення «стратегічно важливих сировинних товарів, щодо яких законодавством встановлено відповідні правила вивезення за межі України» було передчасним, оскільки економічні відносини, які є вкрай важливими для суспільства та держави, і посягання на які здатне заподіяти їм суттєву шкоду, de-facto лишилися без кримінально-правової охорони.

Підтверджують наші припущення і події сьогодення. Так, із початку проведення АТО

на Сході України в пресі все частіше почала з'являтися інформація про незаконні вивезення з території України: а) корисних копалин, зокрема, вугілля; б) товарів військового призначення (наприклад, обладнання Луганського патронного заводу); в) та, навіть, майна великих підприємств (обладнання з Краснодонського заводу «Юність», який в основному випускав спеціалізовані вироби для ракетної та аерокосмічної галузей, із Луганського заводу електронного машинобудування «Машзавод-100», що займався розробкою та виготовленням обладнання для виробництва монокристалів) [9] та ін. Підтверджує дані журналістів і Спостережна місія ОБСЄ, яка продовжує фіксувати факти вивезення, зокрема, українського вугілля з Донбасу в РФ [10, 11].

По-друге, примітним є те, що критичні зауваження містилися і у Висновку Головного науково-експертного управління від 05.10.2011 р. і в Зауваженнях Головного юридичного управління від 03.11.2011 р. Зокрема, наголошувалося, що «внаслідок новел кримінальна відповідальність за контрабанду наступатиме лише за незаконне переміщення через митний кордон України предметів, що вилучені з цивільного обігу, незалежно від їх вартості» [12].

По-третє, слід наголосити, що в літературі неодноразово наголошувалося і на тому, що ця часткова декриміналізація контрабанди знижує гарантії законності застосування відповідних санкцій, оскільки передбачені Митним кодексом України процедури притягнення до відповідальності, розгляду справ та застосування стягнень містять значно менше таких гарантій, аніж процедури реалізації кримінальної відповідальності, передбачені КПК України тощо.

Наостанок, варто звернути увагу і на те, що за період з 01.01.2008 р. по 17.01.2012 р. (дати набрання чинності Закону від 15.11.2011 р.) була лише одна кримінальна справа, де предметом були стратегічно важливі сировинні товари, але починаючи із 17.01.2012 р. в ЄРДР нам вдалося виявити близько 30 адміністративних проваджень, де

предметом незаконного вивезення з України є фактично стратегічно важливі сировинні товари.

Водночас слід відмітити і те, що на момент згаданої децентралізації існували й окремі істотні причини, насамперед, це відсутність чіткого визначення стратегічно важливих сировинних товарів. Як слушно відмічає О.М. Омельчук, розкриваючи це поняття, відповідно до енциклопедичних джерел під останніми в буквальному значенні даного словосполучення розумілося, що це є сировинні товари, котрі мають виключно військове значення. Однак потім це поняття дещо трансформувалося і мало більш глибоке значення, включаючи товари не лише військового, а й важливого господарського значення [13, с.112]. В.М. Киричко та О.І. Перепелиця вказували у науково-практичному коментарі 2010 року, що «стратегічно важливі сировинні товари – це особливо важливі з погляду завдань забезпечення економічної безпеки України товари, щодо яких законодавством встановлено спеціальні правила їх вивезення за межі України. Зокрема, це: а) стратегічно важливі сировинні товари, щодо яких законодавством встановлені заборони на експорт суб'єктами господарської діяльності або на їх вивезення за межі митної території України фізичними особами; б) стратегічно важливі сировинні товари, щодо яких законодавством встановлено режим ліцензування чи квотування; в) окремі види сировини, що можуть бути використані для створення зброї, військової і спеціальної техніки, що підлягають державному експертному контролю» [14, с.34]. Окремо дослідниками наголошувалося, що при кваліфікації слід враховувати, що вони є «стратегічно важливими сировинними товарами», лише за наявності сукупності ознак: а) товари є сировинними; б) вони є стратегічно важливими для України; в) щодо них законодавством встановлені відповідні правила вивезення за межі України. Відсутність хоча б однієї з цих ознак у конкретному випадку означає, що товари слід розглядати як товари першої групи (товари у великому розмірі) [14, с.35].

До того ж, як відмічалось А.В. Савченком, В.В. Сіленком та О.В. Процюком, хоча в юридичній літературі (доволі часто – прим. наша) виходили із того, що такими предметами є сировинні товари, які мають виключно військове значення, натомість аналіз переліку цих товарів, затверджений Кабінетом Міністрів України (приміром, перелік корисних копалин та їх мінімальні запаси або перспективні ресурси, що вважаються стратегічно важливими для економіки України, затверджений постановою Кабінету Міністрів України «Про надання спеціальних дозволів (ліцензій) на користування ділянками надр з метою геологічного вивчення та видобування стратегічно важливих корисних копалин» від 15.07.1997 р. № 742), дозволяв дійти висновку, що такими товарами є й ті, що мають важливе господарське значення. Традиційно до стратегічно важливих сировинних товарів відносили також сиру нафту та продукти її переробки, рідкоземельні та кольорові метали, окремі види морепродуктів тощо [5, с.71].

Також слід зазначити, що під сировиною, як правило, розуміють продукти видобувної промисловості і сільського господарства [15, с.166]. Тобто, сировинними товарами є продовольство, сільськогосподарська сировина (продукція), руди і метали, паливо тощо. Відповідно ж до п.15 Додатку 1 до Закону України «Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту» від 22.12.1998 р. № 331–XIV, «сировинний товар – товар сільського господарства, лісо- або рибпромисловості чи мінеральна сировина природного походження або піддана такій обробці, яка, як правило, необхідна для того, щоб підготувати її для продажу у значному обсязі на міжнародних ринках» [16].

Таким чином, виходячи з критеріїв віднесення підприємств (організацій) до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави¹, можна припустити, що то-

¹ Хоча постанова Кабінету Міністрів України від 15.05.2003 р. № 695, яка їх встановлювала нині не є чинною, але саме в ній, на нашу думку, на відміну від чинної постанови Кабінету Міністрів України від 03.11.2010 р. № 999 «Про визначення критеріїв відне-

вари були стратегічно важливими якщо вони: а) мали важливе соціально-економічне значення; б) були пов'язані із забезпеченням оборони і безпеки держави; в) становили ресурси та корисні копалини загальнодержавного значення.

Однак, якщо під стратегічно важливими товарами законодавець мав на увазі, у тому числі, і товари, які пов'язані із забезпеченням оборони і безпеки держави, то певною мірою мала місце і зберігається нині конкуренція складів злочинів, передбачених ст.201 та ст.333 КК, тому що із переліку товарів військового призначення та подвійного використання² законодавець штучно виокремив деякі види виробів військового призначення, а саме вибухові речовини, зброю та боєприпаси (крім гладкоствольної мисливської зброї та боєприпасів до неї), віднісши їх до предметів контрабанди (ст.201 КК), ще частина товарів могла підпадати під поняття стратегічно важливих сировинних товарів. Такий підхід, на нашу думку, видається не достатньо вдалим. Адже, основним показником при визначенні суспільної небезпечності є соціальні властивості наслідків розглядуваного діяння, а точніше, їхня тяжкість. Ступінь суспільної небезпечності, наприклад, при вивезенні з території України спеціальних комплектуючих виробів для виробництва зброї навряд чи є не меншим, ніж при вивезенні самої зброї,

сення об'єктів державної власності до таких, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави» містилися чіткі критерії, які дозволяли виокремлювати серед підприємств (організацій) саме тих, що мають стратегічне значення.

² Відповідно до ст.1 Закону України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» від 20.02.2003 р. № 549-IV, в сукупності чи окремо – це вироби військового призначення (*озброєння, боєприпаси, військова та спеціальна техніка, спеціальні комплектуючі вироби для їх виробництва, вибухові речовини*, а також матеріали та обладнання, спеціально призначені для розроблення, виробництва або використання зазначених виробів), послуги військового призначення, технології військового призначення, базові технології, товари подвійного використання, послуги (технічна допомога) подвійного використання [17].

оскільки зібрати (виготовити) її за наявності усіх комплектуючих не складно.

Крім того, постає питання: чому законодавець не розглянув можливості використовувати ст.333 КК України (Порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю) задля кримінально-правової охорони даних суспільних відносин? Адже для цього було б достатньо змінити предмет злочину, передбаченого ст.333 КК, на досліджуваний. Проте, замінити товари військового призначення та подвійного використання на стратегічно важливі сировинні товари не вбачалося б за доцільне, тому що останнє поняття, поперше, повною мірою не охоплювало товари, які стосуються оборонної сфери. А, по-друге, родовим об'єктом складу злочину, передбаченого ст.333 КК, є сукупність відносин, що забезпечують обороноздатність України, її незалежність, територіальну цілісність та недоторканість [18, с.431], натомість родовим об'єктом контрабанди є суспільні відносини у сфері господарської діяльності [18, с.201]. Стосовно ж частини стратегічно важливих сировинних товарів хоча й були встановлені спеціальні правила (обмеження) щодо їх вивезення за межі України, однак вони все ж перебували у господарсько-правовому (цивільно-правовому) обігу. Нарешті, варто відзначити і суттєву різницю у покараннях за аналізовані склади злочинів³ (хоча дане положення і викликає низку сумнівів з приводу його обґрунтованості, адже за таких умов кримінально-правова охорона господарських відносин є значно більшою, аніж суспільних відносин, що забезпечують обороноздатність України).

³ Якщо діяння, передбачене ч.1 ст.201 КК карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років з конфіскацією предметів контрабанди, то діяння, передбачене ч.1 ст.333 КК карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк до трьох років, або позбавленням волі на той самий строк, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого.

Отож, попередньо можна підвести підсумки, що передусім законодавцеві слід було би не декриміналізувати вивезення з України стратегічно важливих сировинних товарів, а натомість розглянути можливість виключення із переліку предметів контрабанди товарів військового призначення та подвійного використання.

У той же час не можна не звернути увагу на те, що і поняття стратегічно важливих сировинних товарів, як вже зазначалося, було не досить вдалим і це викликало значні складнощі. Тому ще однією із причин виключення цих товарів із предметів контрабанди, можна припустити, було прагнення законодавця уніфікувати термінологію в кримінальному законодавстві, адже такого поняття, як «стратегічно важливі сировинні товари», в КК України більш ніде не зустрічається.

Та, на нашу думку, враховуючи сучасні чинники загрози економічній безпеці України, вважаємо, що більш вдало було б замінити аналізований предмет, а нині – доповнити диспозицію ч.1 ст.201 КК таким предметом як товари, які «мають важливе економічне значення»⁴. Ми усвідомлено пропонуємо відмовитися від вказівки на сировинний характер та стратегічну важливість товарів, оскільки це значно ускладнює в більшості випадках віднесення конкретних товарів до сировинних чи, особливо, до стратегічно важливих. Крім того, відповідно до тлумачного словника української мови термін «стратегічний»: 1) виступає прикметником до поняття «стратегія»; означає: 2) який відповідає вимогам стратегії; 3) який містить загальні, основні настанови, важливі для здійснення чого-небудь (курсив наш – Т.М.). Поняття ж «стратегія» – це: 1) мистецтво підготовки і ведення війни та великих воєнних операцій; 2) мистецтво економічного, суспільного і політичного керівництва масами, яке має визначити головний напрям їхніх дій, вчинків; 3) спосіб дій, лінія

⁴ Дане поняття було перейняте у Р.Л. Чорного, із авторської статті «Соціальні ознаки предмета складу диверсії», [19, с.91], оскільки погоджуємося із поглядом науковця стосовно викладених ним ідей та з аргументами.

поведінки кого-небудь [20, с.1399]. «Важливий» же означає – який має велике, особливе значення [20, с.108]. Тобто, виходячи із вищевикладеного, можна припустити, що стратегічно важливі товари – це товари, які мають особливе, велике значення для здійснення загальних, основних настанов чого-небудь (причому, планів розвитку країни, регіону тощо). Натомість одним із значень поняття «економічний» є те, що він стосується до організації й ведення економіки, пов'язаний з нею [20, с.339]. Інакше кажучи, товари, які мають важливе економічне значення – це товари, які є особливими, мають велике значення, для організації й ведення економіки (наразі, найближчим часом, а не в перспективі – Т.М.). Нарешті запропоноване поняття видається більш вдалим за попереднє (стратегічно важливі сировинні товари), через те що не охоплює товари, які стосуються оборонної сфери.

Така конструкція предмета злочину дозволить розширити межі кримінально-правової охорони на такі випадки:

1. Щодо всіх фактів незаконного вивезення обладнання та інших матеріальних цінностей зі стратегічно важливих об'єктів⁵ чи об'єктів, які мають важливе економічне значення.

2. Стосовно випадків незаконного вивезення вугілля, враховуючи те, що це єдина енергетична сировина (корисні копалини), запасів якої *потенційно* (курсив наш – Т.М.) достатньо для забезпечення енергетичної безпеки держави, сприяння розвитку металургійної промисловості. Вугільна ж промисловість є стратегічною галуззю країни (відповідно до п.1 Програми «Українське вугілля» від

⁵ До речі, примітним є те, що Переліки підприємств, які мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави, які були затверджені Постановами Кабінету Міністрів України від 21.08.1997 р. № 911, від 29.08.2000 р. № 1346, від 23.12.2004 р. № 1734 постійно змінювалися Кабінетом Міністрів України у бік зменшення кількості вказаних підприємств (із 977 у 1997 р. до 394 в редакції Постанови № 1734 зі змінами від 23.02.2011 р.). У чинній же Постанові Кабінету Міністрів України від 04.03.2015 р. № 83 «Про затвердження переліку об'єктів державної власності, що мають стратегічне значення для економіки і безпеки держави», таких підприємств лише 308!

19.09.2001 р. № 1205), а кам'яне вугілля коксівне, згідно із Переліком корисних копалин та їх мінімальних запасів або перспективних ресурсів, що вважаються економічно (стратегічно) важливими для економіки України, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 15.07.1997 р. № 742 (в ред. від 24.06.2011 р.) – нині має важливе економічне значення для України. Крім того, як слушно відмічають науковці «через те, що внутрішні ціни на кольорові та рідкісноземельні метали, сталь і напівфабрикати чорних металів, нафтопродукти, спирт, сільськогосподарську продукцію нижчі від світових на 20–100 %, вони залишаються досить привабливими для контрабандистів» [5, с.70]. Однак поряд із внесенням змін до кримінального законодавства слід попередньо (або ж одночасно) належним чином впорядкувати регулятивну базу, тобто передбачити законом вичерпний перелік даних товарів або, принаймні, вказати у законі чіткі критерії, які б дозволяли відносити товари до тих, які мають важливе економічне значення.

3. Підсумовуючи все сказане, відзначимо, що, на нашу думку, встановлення кримінальної відповідальності за контрабанду товарів, які мають важливе економічне значення у ст.201 КК України, поряд із прийняттям відповідних регулятивних норм, дозволило б підвищити захист економічної, а отже, і національної безпеки України.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сак Т. В. Економічна безпека України: поняття, структура, основні тенденції / Т. В. Сак // Інноваційна економіка. – 2013. – № 6 (44) – С. 336–340.
2. Наказ Міністерства економіки України «Методика розрахунку рівня економічної безпеки України» : від 02.03.2007 р., № 60 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.uazakon.com/documents/date_6s/pg_gewqwi/index.htm.
3. Гомба Л. А. До питання сутності категорії економічної безпеки / Л. А. Гомба, Федорова В. О. // Вісник Чернівецьк. торговельно-економічного ін-ту. Сер. Економічні науки. – 2013. – Вип. 4. – С. 10–13.
4. Кравченко О. О. Кримінально-правова характеристика контрабанди (ст.201 КК України) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / О. О. Кравченко. – К., 2010. – 20 с.
5. Кримінальна відповідальність за контрабанду: національний та міжнародний досвід : монографія / [Музика А. А., Савченко А. В., Процюк О. В. та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2011. – 276 с.
6. Данилевська, Ю. О. Кримінальна відповідальність за контрабанду крізь призму законодавчих змін / Ю.О. Данилевська // Часопис Акад. адвокатури України. – 2012. – № 14 (1). – С. 1–5.
7. Кухар В. В. Декриміналізація «товарної» контрабанди: теорія та практика / В. В. Кухар // Університетські наукові записки. – 2013. – № 3. – С. 408–412.
8. Прокопенко О. С. До питання про криміналізацію контрабанди товарів / О. С. Прокопенко // Проблеми науки кримінального права та їх вирішення у законотворчій та правозастосовній діяльності : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (8–9.10.2015). – Х. : Право, 2015. – С. 381–384.
9. Шаріпов Р. Міліція повідомляє, що сепаратисти вивозять в Росію викрадене майно і корисні копалини / Шаріпов Р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukraine.setimes.com/uk/articles/uwi/features/2014/10/27/feature-01>. – 27.10.2014.
10. Звіт ОБСЄ: українсько-російський кордон перетинають люди в формі, Росія продовжує красти вугілля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/politics/1028295-zvit-obse-ukrajinsko-rosiyskiy-kordon-peretinayut-lyudi-v-formi-rosiya-prodovjuekrasti-vugillya.html>. – 31.12.2014.
11. ОБСЄ в чергове зафіксувала вивезення вугілля з Донбасу до Росії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.5.ua/atona-shodi/OBSYe-vcherhove-zafiksuvalavyvezennia-vuhillia-z-Donbasu-do-Rosii-90203.html>. – 12.08.2015.

12. Проект Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України (щодо гуманізації відповідальності за правопорушення у сфері господарської діяльності) та документи, пов'язані із роботою» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=41271

13. Омельчук О. М. Сучасні проблеми кримінально-правової кваліфікації контрабанди / О. М. Омельчук // Вісник Хмельницьк. ін-ту регіонального управління та права. – 2002. – № 3. – С. 111–116.

14. Киричко В. М. Злочини у сфері господарської діяльності за КК України та в судовій практиці : наук.-практ. коментар / В. М. Киричко, О. І. Перепелиця ; за заг. ред. В. Я. Тація. – Х. : Право, 2010. – 784 с.

15. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка : навч. посібник / [Ю. Г. Козак, Н. С. Логвінова, В. В. Ковалевський та ін.]. – 2-ге вид., перероб. та доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 1467 с.

16. Закон України «Про захист національ-

ного товаровиробника від субсидованого імпорту» : від 22.12.1998 р., № 331–XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/331-14/page4>.

17. Закон України «Про державний контроль за міжнародними передачами товарів військового призначення та подвійного використання» : від 20.02.2003 р., № 549–IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/549-15>.

18. Кримінальне право України: Особлива частина : підручник / [Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін.] ; за ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., переробл. і допов. – Х. : Право, 2015. – 680 с.

19. Чорний Р. Л. Соціальні ознаки предмета складу диверсії / Р. Л. Чорний // Юридичний науковий електронний журнал. – 2014. – № 2. – С. 89–93.

20. Великий тлумачний словник сучасної української мови. 250000 слів / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К. ; Ірпінь : Перун, 2005. – 1728 с.

Михайліченко Т. О. Товари, які мають важливе економічне значення, як предмет контрабанди / Т. О. Михайліченко // Форум права. – 2015. – № 4. – С. 180–186 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_4_33.pdf

Виконано аналіз зміни у предметі контрабанди. Автором також досліджено доцільність виключення стратегічно важливих сировинних товарів із переліку предметів контрабанди та наведені аргументи щодо передчасності даного кроку. Відмічено також фактори, які сприяли декриміналізації даного предмету контрабанди. На підставі проведеного дослідження запропоновано включити до предметів контрабанди «товари, які мають важливе економічне значення».

Михайличенко Т.А. Товары, которые имеют важное экономическое значение, как предмет контрабанды

В работе исследованы изменения в предмете контрабанды. Автором также исследована целесообразность исключения стратегически важных сырьевых товаров из перечня предметов контрабанды и приведены аргументы относительно преждевременности данного шага. На основе проведенного исследования предложено включить «товары, которые имеют важное экономическое значение», как предмет анализируемого состава преступления.

Myhailichenko T.O. Goods That Have Economic Importance as the Subject of Smuggling

It was analyzed changes in the subject of smuggling. Also the author examined the expediency of exception of strategic commodities to the list of smuggling and the given reasons for prematureness of this step. It was noted the factors that contributed to the decriminalization of this subject of smuggling. Based on the research it was proposed to include «goods that have economic importance» to smuggling.